

Hoorcolleges kun je prima met de laptop op schoot vanuit je bed bekijken: steeds meer studies zetten hun colleges online. Toch leidt dat niet tot lege collegezalen en staat een meer interactieve vorm van onderwijs in Nederland nog in de kinderschoenen. Maar achter de schermen bruist en borrelt het.

Ik zie bijna alle colleges twee keer. Tijdens de hoorcolleges maak ik aantekeningen, maar thuis begin ik de stof eigenlijk pas te verwerken. Dan is het handig om sommige stukjes nog eens terug te kunnen kijken." Claudia Berends is tweedejaars geneeskundestudent aan de Universiteit van Amsterdam en duidelijk blij met de mogelijkheid om online colleges te bekijken. Maar hoorcolleges skippen, dat is er niet bij. "Het is toch fijn om vragen te kunnen stellen aan de docent. Ik ga er eigenlijk altijd wel naartoe. Dat geldt volgens mij voor de meeste studenten."

Weblectures, webcolleges, online colleges: welke naam je er ook aan geeft, steeds meer universiteiten en hogescholen in Nederland bieden deze service. Een service, want over het algemeen gaat het om lesmateriaal ter ondersteuning van het reguliere onderwijs. Zo ook bij de opleiding Fysiotherapie aan de Hogeschool van Amsterdam. "Onze hoorcolleges zitten behoorlijk vol", vertelt programmamanager Jesse Aarden. "Zeker in het eerste jaar moeten hoorcolleges twee keer worden gedraaid om alle studenten te voorzien. Bijna alle studenten bekijken daarnaast ook nog de webcolleges, met een piek vlak voor de tentamens."

Ook Harold van Rijen, hoogleraar innovatieve leervormen in het biomedisch

Universiteit van Nederland

Sinds oktober 2013 zijn op de website van de Universiteit van Nederland dagelijks colleges te zien van verschillende hoogleraren in Nederland. De colleges duren elk een kwartier en zijn voor iedereen toegankelijk. Hugo Heymans (kindergeneeskunde), Damiaan Denys (psychiatrie), Marcel Levi (interne geneeskunde) en Erik Scherder (neuropsychologie) mochten tot nu toe op het gebied van de gezondheidszorg hun expertise delen. De Universiteit van Nederland is een initiatief van Marten Blankesteyn en Alexander Klöpping. universiteitvannederland.nl

onderwijs en voorzitter van het onderwijs-ICT-programma 'Onbegrensd Leren' aan het Universitair Medisch Centrum Utrecht, heeft niet het idee dat studenten colleges aan zich voorbij laten gaan omdat ze ze toch wel online kunnen bekijken. "De keuze om naar een hoorcollege te gaan, wordt niet bepaald door

hoe je het kunt volgen, maar wie het geeft en of die docent je motiveert om te komen. Studenten vinden interactie met de docent belangrijk."

Aantrekkelijk beeld

Toch is er voor Nederlandse universiteiten nog een wereld te winnen, vindt Marten Blankesteyn, medeoprichter van de Universiteit van Nederland. Samen met Alexander Klöpping lanceerde hij eind vorig jaar een website waarop dagelijks colleges van verschillende Nederlandse hoogleraren te zien zijn. De filmpjes zien er gelikt uit: ze worden vanuit verschillende camerastandpunten opgenomen in de Amsterdamse club AIR en aantrekkelijk gemonteerd. Een wereld van verschil met de in de collegezaal een-op-een opgenomen hoorcolleges van de opleidingen. Blankesteyn: "Wij richten ons natuurlijk op een groter publiek, maar ook voor studenten is het prettig als het er goed uitziet, in plaats van een saai beeld met een blikerig geluid en lelijke belichting. Vaak gaat het om opnames van colleges waarvan de inhoud elk jaar hetzelfde is. Ik zou zo'n college gewoon één keer heel mooi filmen en ondersteunen met animaties in plaats van elk jaar een dure kracht neerzetten die telkens hetzelfde verhaal vertelt."

Hoogleraar Harold van Rijen kijkt graag naar de colleges van de Universiteit van Nederland en geeft initiatiefnemer Marten Blankesteyn deels gelijk: "De webcolleges van universiteiten zijn inderdaad vaak op een houtje-touwtje-manier weergegeven, maar aan de andere kant hoeven we niet aan de Hilversumse kwaliteiten te voldoen. Daarbij is een hoorcollege de goedkoopste vorm van onderwijs."

Webcolleges kunnen 'live' hoorcolleges pas vervangen als opleidingen meer gaan samenwerken, zowel nationaal als internationaal. Daarover zijn

Overall online

colleges volgen

'Bijna alle studenten bekijken de webcolleges, met een piek vlak voor de tentamens'

> zowel Blankesteyn als Van Rijen en Aarden het eens. "Elke opleiding profileert zich met specifieke onderzoekslijnen. In de fysiotherapie is dat bijvoorbeeld hoogleraar Raoul Engelbert, die aan onze faculteit is verbonden", aldus Jesse Aarden. "Waarom zou je zijn kennis niet met andere opleidingen delen in de vorm van een webcollege?" Hoewel hogescholen en universiteiten elkaar hierover achter de schermen uitgebreid spreken, gaat het volgens Van Rijen nog wel even duren voordat die stap is gezet. "In Nederland jagen opleidingen vooral de concurrentiegedachte na. We zijn zeker bereid onze kennis te delen, maar we hebben niet het idee dat de expertise die elders vandaan komt van dezelfde hoge kwaliteit is. Terwijl dat in theorie natuurlijk onzin is."

Geneeskundestudent Claudia weet nog niet of ze zo'n constructie ziet zitten. "Als je alleen maar kunt kijken, mis ik de interactie met de docent." Daarbij moet er een technische infrastructuur zijn waar samenwerkende opleidingen op zijn aangesloten. Aarden: "Het afstemmen op elkaars systemen en de technische infrastructuur in combinatie met technische ondersteuning maakt een kwalitatief hoogwaardige uitwisseling kostbaar."

Ook het ministerie van Onderwijs ziet de digitalisering van het onderwijs niet in plaats van het huidige aanbod, maar ter aanvulling. 'Direct contact tussen docent en student en binding van student en docent met de onderwijsinstelling zal altijd noodzakelijk blijven', schreef Onderwijsminister Jet Bussemaker begin dit jaar in een brief aan de Tweede Kamer. Tegelijkertijd verwacht de minister dat grootschalige hoorcolleges steeds meer plaats zullen maken voor kleinschalige onderwijsvormen.

Veelbelovend

Flipped classroom is een veelbelovend voorbeeld van kleinschaliger onderwijs: online lesmateriaal in de vorm van MOOC's (zie kader) dient ter kennisoverdracht van de colleges, waarin meer ruimte ontstaat voor discussies en praktijkonderwijs. Met de Selective Utrecht Medical Master (SUMMA) wordt hier aan de Universiteit Utrecht al mee geëxperimenteerd. Harold van Rijen legt uit: "E-learning en weblectures vormen de theoretische basis. Daarna volgt contact met docenten in de klinische lessen en voor topklinisch onderwijs geven aangeschreven experts colleges. Het doel is om basis- en contactonderwijs beter te

scheiden, zodat in het contactonderwijs verdieping kan worden bereikt. Docenten zijn er erg enthousiast over. Studenten vinden het niet per definitie leuk, omdat zij meer aan zelfstudie moeten doen." Ook UvA-student Claudia Berends volgt voorafgaand aan een aantal vakken verplicht e-learning. "Voordat we met anatomie de snijzaal ingaan, moeten we een toets doen waarvan je 80 procent goed moet hebben. Het is veel, maar ook nuttig. Anders kom je blanco in de snijzaal en verlopen de lessen een stuk langzamer."

Marten Blankesteyn gaat nog een stapje verder. "Onderwijs in Nederland is nog steeds zoals honderd jaar geleden. In de Verenigde Staten wordt steeds meer vraggestuurd lesgegeven. Studenten die in bepaalde vakken goed zijn, kunnen bijvoorbeeld eerder doorstromen naar een volgend blok. Maar je kunt van een docent niet verwachten dat hij van ieder individu weet hoe hij of zij presteert. Daarom lijkt het me spannend als automatische software de vorderingen van studenten analyseert en naar behoefte de leerstof aanbiedt waardoor de student een individuele studieloopbaan krijgt. Met zo'n systeem zou je het traditionele onderwijs radicaal kunnen veranderen." <

Wat zijn MOOC's?

MOOC's staat voor Massive Open Online Courses. Een MOOC is een interactieve online cursus, inclusief een docent die uitleg en begeleiding geeft en een platform waarop deelnemers met elkaar in discussie kunnen gaan. De cursus wordt afgesloten met een examen. De meeste MOOC's

komen nog uit het buitenland. Coursera is de grootste aanbieder; ruim honderd universiteiten zijn aangesloten, met bijna zes miljoen cursisten. Andere aanbieders van MOOC's zijn edX en Udacity. In Nederland zijn de Universiteit Leiden, de UvA en de TU Eindhoven aangesloten

bij Coursera. De TU Delft biedt MOOC's aan via edX. De Universiteit Utrecht heeft met het UMC Utrecht voor professionals in de zorg een eigen platform ontwikkeld: Elevate Health. MOOC's van de Open Universiteit zijn te zien op het Europese platform OpenupEd. Om de ontwikkeling

van online onderwijs te stimuleren stelt het ministerie van Onderwijs jaarlijks €10 miljoen euro beschikbaar.

coursera.org
edx.org
udacity.com
elevatehealth.eu
openuped.eu